

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Plóciennik (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **R. P.**

skazanego z art. 280 § 2 k.k.

wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 marca 2022 r., sygn. akt II AKa 421/21, utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z dnia 2 sierpnia 2021 r., sygn. akt V K 143/21,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 10 kwietnia 2024 r.

z urzędu, na skutek sygnalizacji skazanego,

potrzeby wznowienia postępowania w trybie art. 542 § 3 k.p.k.

na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

1. wznawia postępowanie w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 marca 2022 r., sygn. akt II AKa 421/21 utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z dnia 2 sierpnia 2021 r., sygn. akt V K 143/21,

2. uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 marca 2022 r., sygn. akt II AKa 421/21 oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z dnia 2 sierpnia

2021 r., sygn. akt V K 143/21 i przekazuje sprawę oskarżonego R. P. temu Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania,

3. wydatkami postępowania w przedmiocie wznowienia postępowania obciąża Skarb Państwa.

[J.J.]

UZASADNIENIE

W dniu 6 lutego 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo R. P. , w którym, powołując się na zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., domagał się wznowienia postępowania karnego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 marca 2022 r., sygn. akt II AKa 421/21, utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z dnia 2 sierpnia 2021 r., sygn. akt V K 143/21., skazującym go za przestępstwo z art. 280 § 2 k.k. na karę 5 lat pozbawienia wolności. Skazany sygnalizowanego uchybienia upatrywał w fakcie rozpoznania jego sprawy i wydania wyroku przez Sąd pierwszej instancji w składzie sędziego A. B., która na urząd sędziego Sądu Okręgowego została powołana na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w kształcie określonym w ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W niniejszej sprawie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., polegająca na rozpoznaniu sprawy w dwóch instancjach przez sądy nienależycie obsadzone, jako że w składach orzekających brali udział sędziowie, którzy nie spełniali minimalnego standardu bezstronności i niezawisłości, co determinowało konieczność wznowienia postępowania z urzędu, uchylenia obu wydanych w sprawie wyroków i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Od razu dodać trzeba, że wznowienie postępowania z powodu uchybień stanowiących bezwzględne przyczyny odwoławcze możliwe jest wyłącznie z urzędu,

toteż wniosek strony należy traktować jako sygnalizację uchybienia (art. 9 § 2 k.p.k.), która powoduje potrzebę podjęcia rozważań w zakresie zaistnienia przesłanek z art. 439 § 1 k.p.k.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest zapatrywanie, iż sam fakt, że w składzie orzekającym zasiada sędzia sądu powszechnego powołany na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3) nie powoduje jeszcze kwalifikowanej wady prawnej wydanego przez ten sąd orzeczenia. Takie stanowisko wynika z uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), w której stwierdzono m.in., że: „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. [...] zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”. Wykładnia prawa zawarta w tej uchwale nadal obowiązuje i w myśl art. 87 ust. 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. 2021, poz. 154 ze zm.) Sąd Najwyższy pozostaje nią związany jako zasadą prawną. Sąd Najwyższy konsekwentnie stoi na stanowisku, że nic w tym względzie nie zmienił wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 (por. m.in.: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22). Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, wyrok ten „wykracza poza zawarty w art. 188 Konstytucji katalog orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji uzyskują moc powszechnie obowiązującą. Wyrok ten nie uzyskał zatem mocy powszechnie obowiązującego orzeczenia i co oczywiste nie mógł uchylić uchwały trzech połączonych Izb SN (BSA 1-4110-1/20),

ani przesądzić o jej obowiązywaniu. Stanowić mógł zatem jedynie wyraz określonego i niewiążącego poglądu prawnego tego organu (Trybunału Konstytucyjnego)” (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 79/21 i I KO 80/21; por. także m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KZ 59/21; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2023 r., V KK 17/12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21).

Pogląd zawarty w uchwale trzech Izb Sądu Najwyższego został następnie potwierdzony w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2002, z. 6, poz. 22). Z tego ostatecznego orzeczenia wynika, iż „brak podstaw do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach”. Jednocześnie we wspomnianej uchwale z dnia 2 czerwca 2022 r. Sąd Najwyższy uznał, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust. 1.

W tym względzie istotne jest również stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który w wyroku Wielkiej Izby z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie *Grzęda przeciwko Polsce* (skarga nr 43572/18) przyjął, że „[...] cały ciąg wydarzeń w Polsce [...] wyraźnie wskazuje na to, że kolejne reformy sądownictwa miały na celu osłabienie niezawisłości sędziowskiej, począwszy od poważnych nieprawidłowości w wyborze sędziów Trybunału Konstytucyjnego w grudniu 2015 r., poprzez przebudowę KRS i utworzenie nowych izb w Sądzie Najwyższym, po rozszerzenie kontroli Ministra Sprawiedliwości nad sądami i zwiększenie jego roli w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów” (pkt 348 wyroku).

W powołanej powyższej uchwale Sądu Najwyższego, sygn. akt I KZP 2/22 wskazano ponadto, że „Najistotniejszym skutkiem dopuszczenia do funkcjonowania,

w przestrzeni obejmującej swoim zasięgiem proces nominacyjny sędziego, organu powołanego w sposób sprzeczny z Konstytucją RP, jest obalenie funkcjonującego dotąd *in gremio* i *a priori* domniemania niezawisłości tak powołanego sędziego. Nie istnieje ono już w stosunku do kandydatów, którzy przystąpili do konkursów sędziowskich po dniu 17 stycznia 2018 r. Nie oznacza to samo w sobie stwierdzenia ich stronniczości, lecz nie ma wobec opisanego wyżej «skażenia» procesu nominacyjnego, możliwości prostego odwołania się do tego domniemania”. Oznacza to, że brak bezstronności i niezawisłości sądu, w składzie którego zasiadał sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w wadliwym procesie przed Krajową Radą Sądownictwa od 17 stycznia 2018 r., należy ustalić *in concreto*.

Z dotychczasowego orzecnictwa Sądu Najwyższego wynika, że przeprowadzając test niezależności i bezstronności sądu w kontekście ewentualnego zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., należy mieć na względzie szereg okoliczności. Oprócz wadliwości samego procesu nominacyjnego sędziego, istotną rolę w tej ocenie powinny odgrywać m.in.: równoczesność (lub zbliżony czas) uruchomienia drogi awansowej z objęciem ważnego stanowiska w administracji sądowej w drodze arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, utajnienie obrad KRS w zakresie danej kandydatury, jednoznacznie negatywna opinia zgromadzenia ogólnego sędziów, porównanie osiągnięć zawodowych kandydata z doświadczeniem zawodowym i poparciem środowiska dla kontrkandydatów, fakt uzyskania nominacji na stanowiska funkcyjne pozostające w dyskrejonalnej kompetencji władzy politycznej, udział w pracach gremiów powiązanych z władzą polityczną, wykonywanie określonych zadań lub funkcji na podstawie arbitralnych decyzji władzy politycznej, co obejmuje również tzw. delegacje ministerialne, dodatkowe zatrudnienie w jednostkach bezpośrednio podporządkowanych władzy politycznej, charakter sprawy, do której rozstrzygnięcia ukształtowano dany skład sądu, a także działalność publiczna i wypowiedzi danego sędziego, wykraczające poza gwarantowane przez Konstytucję RP ramy udziału w debacie publicznej, a wskazujące na zaangażowanie w realizację określonych celów politycznych władzy wykonawczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2022 r., II KS 32/21; z dnia 30 maja 2023 r., II KK 23/22; z dnia 14

czerwca 2023 r., II KK 489/21, z dnia 12 grudnia 2023, II KK 74/22, z dnia 21 grudnia 2023., II KK 287/23).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że orzekający w tej sprawie sędziowie: w Sądzie I instancji - SSO A. B. , w Sądzie odwoławczym - SSA P. S. i SSA P. R. byli już w przeszłości poddawani przez Sąd Najwyższy testowi bezstronności i niezależności.

I tak, przewodnicząca składu orzekającego w Sądzie Okręgowym Warszawa - Praga w Warszawie SSO A. B. wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2024 r., II KK 35/23 została uznana za sędziego, którego udział w składzie orzekającym nie daje gwarancji niezależności i bezstronności sądu. Sąd Najwyższy uznał, że oprócz wadliwości samego powołania sędzi A. B. do Sądu Okręgowego w Warszawie, wynikającej z uzyskania nominacji do tego Sądu w następstwie udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., „wszystkie późniejsze okoliczności nie tylko nie odmieniły tej oceny stanowiącej punkt wyjścia, ale wręcz ją potwierdziły. Sędzia A. B. , korzystając z niekonstytucyjnej procedury powołania na urząd sędziego, w jej następstwie uzyskała stanowiska sędziowskie w czasie rażąco krótkim biorąc pod uwagę standardowy wzorzec uwzględniający m.in. potrzeby uzyskania doświadczenia zawodowego”. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy skrupulatnie i szczegółowo przeanalizował przebieg kariery zawodowej sędzi w związku z otrzymaniem przez nią nominacji na urząd sędziego Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie w dniu 4 maja 2020 r., a następnie w dniu 15 listopada 2023 r. sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Nie można nie zgodzić się z wyrażonym tamże poglądem, że „przebieg kariery sędzi A. B. w sposób modelowy ilustruje systemową wadliwość powołań sędziowskich przy udziale wadliwie obsadzonej Krajowej Rady Sądownictwa od 2018 r. To właśnie systemowa nieprawidłowość powoduje, że osoba kilkunastokrotnie starająca się o stanowisko sędziego sądu rejonowego uzyskuje od razu stanowisko sędziego sądu okręgowego, niewiele później zostaje delegowana do sądu apelacyjnego (...). Zależności czasowe i personalne w tym przypadku są widoczne nie tylko dla wprawnego obserwatora, ale wręcz na pierwszy rzut oka”.

Stosując wymienione powyżej kryteria, Sąd Najwyższy już wielokrotnie stwierdzał, że także sąd orzekający z udziałem SSA P. S. był *in concreto* sądem

nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taki pogląd został wyrażony w m.in. wyroku z dnia 19 października 2022 r., II KS 32/21. W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano, że P. S. został powołany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] w procedurze przed Krajową Radą Sądownictwa ukształtowaną przepisami ustawy nowelizującej KRS z dnia 8 grudnia 2017 r., co uchyliło domniemanie spełnienia przez niego standardu niezawisłości i bezstronności. Zwrócono także uwagę, że w toku postępowania nominacyjnego kandydatura sędziego P. S. nie była opiniowana przez Zgromadzenie Ogólne sędziów Sądu Apelacyjnego. Ponadto był on jedynym kandydatem na stanowisko, co wykluczyło możliwość porównania jego kompetencji merytorycznych z innymi kandydatami. Wskazano ponadto, że istotne znaczenie dla kwestii bezstronności i niezależności sądu, w składzie którego zasiadał sędzia P. S. , ma również aktywność i sposób pełnienia przez niego funkcji rzecznika dyscyplinarnego sędziów i prezesa sądu. Jak ustalił Sąd Najwyższy, Minister Sprawiedliwości powołał sędziego P. S. na funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. Następnie sędzia P. S. został delegowany do orzekania w Sądzie Apelacyjnym w [...] przez Ministra Sprawiedliwości, po czym Minister Sprawiedliwości powołał go do pełnienia funkcji Prezesa Sądu Okręgowego w W., a później do pełnienia funkcji Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]. Sędzia P. S. otrzymał również nominacje do pełnienia funkcji Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego do prowadzenia konkretnych spraw przed Sądem Najwyższym. Nominacje te nastąpiły w stosunkowo krótkim okresie, były dyskrecjonalne, a większości z nich dokonał ten sam polityk pełniący funkcję Ministra Sprawiedliwości. Odnotowano również konkretny kierunek działań sędziego P. S. jako rzecznika dyscyplinarnego, wskazując na ich zgodność z publicznie deklarowanymi oczekiwaniami władzy wykonawczej, w tym głównie Ministra Sprawiedliwości, zwłaszcza co do wszczynania i prowadzenia postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów za wydawanie orzeczeń odwołujących się do orzecznictwa trybunałów europejskich (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego w sprawie II KS 32/21).

Także w kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy ocenił, że sąd z udziałem sędziego P. S. jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 14 grudnia 2022 r., II KK 206/21; 11 stycznia

2023 r., II KK 505/21; 11 stycznia 2023 r., II KO 111/21; 15 lutego 2023 r., II KK 571/22; 21 marca 2023 r., II KK 562/21; 25 maja 2023 r., II KK 261/21; 30 maja 2023 r., II KK 23/22; z 26 września 2023 r., II KK 288/23).

Również orzeczenia wydawane przez sąd z udziałem SSA P. R. były już niejednokrotnie uznawane przez Sąd Najwyższy za dotknięte uchybieniem o randze bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. z tożsamyh powodów, co orzeczenia wydawane z udziałem SSA P. S. . W uzasadnieniu wyroku w sprawie II KK 119/22 z dnia 6 kwietnia 2023 r. Sąd Najwyższy podkreślił, że P. R. został powołany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] w procedurze przed Krajową Radą Sądownictwa ukształtowaną przepisami wspomnianej ustawy nowelizującej KRS, a następnie, w bardzo krótkim okresie otrzymywał kolejne nominacje na stanowiska funkcyjne, przekazywane mu w ramach dyskrejonalnych decyzji Ministra Sprawiedliwości. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że sędzia P. R. został powołany na funkcję Prezesa Sądu Rejonowego w K., po czym Minister Sprawiedliwości powołał go na stanowisko Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a następnie również do Zespołu do spraw czynności Ministra Sprawiedliwości podejmowanych w postępowaniach dyscyplinarnych sędziów i asesorów sądowych. Sędzia P. R. został następnie delegowany przez Ministra Sprawiedliwości do Sądu Okręgowego w W., po czym objął funkcję Wiceprezesa ds. karnych tego Sądu, a następnie został Wiceprezesem Sądu Apelacyjnego w [...]. Za istotne uznano także to, że sędzia Radzik uzyskał awans do sądu wyższego rzędu – z Sądu Rejonowego do Sądu Apelacyjnego – omijając jeden „szczebel awansowy”, jakim jest stanowisko sędziego Sądu Okręgowego. Tak jak w przypadku sędziego P. S. , zwrócono także uwagę na działania sędziego P. R. jako rzecznika dyscyplinarnego, korelujące z publicznie deklarowanymi oczekiwaniami władzy wykonawczej, w tym głównie Ministra Sprawiedliwości (zob. uzasadnienie wyroku w sprawie II KK 119/22; por. też uzasadnienie wyroku w sprawie oraz II KK 288/23).

Powyższe stanowisko znalazło następnie potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2023 r., II KK 23/22 oraz w wyroku z dnia 26 września 2023 r. II KK 288/23.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela stanowiska wyrażone w tych orzeczeniach. Również na gruncie tej sprawy zachowują one aktualność, że orzekający w tej sprawie w instancji odwoławczej sąd z udziałem SSA P. S. i SSA P. R. , podobnie jak orzekający w I instancji sąd z udziałem SSO A. B. , nie jest sądem należycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Wszystko to prowadzi do wniosku, że w niniejszej sprawie zaistniała sygnalizowana przez skazanego bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Z tego względu konieczne stało się wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 marca 2022 r., sygn. akt II AKa 421/21, utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z dnia 2 sierpnia 2021 r., sygn. akt V K 143/21, uchylenie obu tych wyroków i przekazanie sprawy oskarżonego R. P. Sądowi Okręgowemu Warszawa- Praga w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Procedując повторно, Sąd ten zadba, aby rozpoznanie sprawy zostało przeprowadzone w składzie nie rodzącym wątpliwości co do jego niezależności, niezawisłości i bezstronności.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy, orzekł jak w wyroku.

[J.J.]

[ms]

Eugeniusz Wildowicz Waldemar Płóciennik Paweł Wiliński